

A Rábaköz népzenei öröksége

Tanulmányom célja, hogy betekintést nyerjünk a Kisalföld kistájának, a Rábaköznek a kultúrájába, kiemelten ráirányítva a figyelmet a helyi népzenei sajátosságokra.

Ahogy meg tudjuk különböztetni az egyes vidékek, települések építészét vagy népviseletét, úgy az egyes emberek és közösségek népzenei jellegzetességei is felkelthetik érdeklődésünket.

Kézenfekvő lenne, hogy sorba szednénk azokat a kottákat, amelyek a népzenei kiadványokban, adattárakban fellelhetők, vagy kézen-közön terjednek, arra várva, hogy életre keljenek. Óriási kincs. Mennyiségük, minőségük egyaránt lenyűgöző. Nemzeti érték. A hangjegyek sokasága láttán néha úgy érezzük, mintha hiányozna belőlük valami, a muzsika – vagyis maga az élet.

A szakirodalom néprajzi, népzenei fejezetei ugyan iránymutatók lehetnek, de az életünk természetes része akkor lehet, ha nemcsak a népzeneről szólnak. A népzene világa különösen sokrétű. Érzékeny területet ölel fel, a népzene kutatók és az adatközlők emberi kapcsolataitól kezdve mindaddig, amíg a már mások által megismert dal mások ajkán is megszólal, vagy zeneszerzők és karvezetők veszik kézbe, majd újjászületik az ének.

Köztudott, hogy a népzene főként egyéni vagy közösségi megnyilvánulásai éltették. Csokonai írja: *„Hallgassátok figyelemmel a danoló falusi leányt és a jámbor puttonyost...”* A népköltészet, azon belül a népzene évszázadok óta a szájhagyomány útján terjedt. A vokális és a hangszeres népzene a csörgedező patakhöz hasonlítható. Útja gyakran kifürkészhetetlennek tűnik, de a zene természete rácsodálkozásra készlet.

Nézzünk körül ebben a megadott térben és időben!

A népzenei gyűjtés az 1800-as évek közepén vette kezdetét. A Kisfaludy Társaság kezdeményezései, felhívásai nagy lökést adtak a szellemi népi kultúra megmentéséhez. Az egyik felhívásra csatlakozott a gyűjtőkhöz Pintér Endre (1796–1877) premontrei szerzetes tanár, aki nyaranta főként Csornán és környékén járt a dalok után. *„Többnyire a Rábaközben szedett népdalok”*-at kereste. Gyűjteményét 1844-ben küldte el Erdélyi Jánosnak, aki kifejezte elismerését, és további gyűjtésre biztatta. Kortársaihoz hasonlóan Pintér Endre csupán a szöveget jegyezte le, a dallamot nem. A rábaköziek számára így is becses szellemi érték. Barsi Ernő jóvoltából ismerhetjük ezeket a csornai hagyományok között felbukkanó népdalszövegeket, például:

*„Oda alá Mihályinál,
Vörös az ég Bogyoszlóná,
Ott is azér vörös az ég,
Kincsem, rózsám szeretsz-e még?”*

A dallamok lejegyzése ekkor még nehézségbe ütközött. A hangmagasság jelölése mellett a ritmus rögzítése is hiányos vagy pontatlan. A rubató énekek hangulatát csak megközelítően lehetett visszaadni.

A gyűjtött népdalok, népi játékok iránt egyre nagyobb az érdeklődés. 1906-ban a Kisfaludy Társaság gondozásában került kiadásra a *Magyar Népköltési Gyűjtemény VIII.* kötete, Sebestyén Gyula dunántúli anyaga, *Dunántúli gyűjtés* címmel. Ebben találjuk meg a rábaközi Beled községben élt Pollák Miksa néprajzkutató rábaközi gyűjtéseit; gyermekjátékokat, népszokásokat és népdalokat. Meglepő, hogy még napjainkban is ismert gyermekjáté-

kokkal is találkozunk a kötetben. A *várkörkerülő*, a *gugolós* stb. népi gyermekjáték szövege azonos vagy hasonló:

„*Járom az urnak várházát, Járom másod magammal.
Szőke legény lábaimat sem nyomja, gyöngye karját sem nyujtja.
Óh, Örzsébet asszonyka, Fogj velem kezét (Mariska).*”

(Sebestyén Gy. 1905. 375.)

Sajnos dallam nélkül jegyezték le a *pünkösdlőt* is, amely a tavaszi lófuttatással, illetve a legények-lányok évődésével kapcsolatos néphagyomány:

„*Mi van ma? Mi van ma? Piros pünkösdi napja, /hiányos/
Jó legény jól megfogd, A lovad kantárját
Hogy le ne tépázza a pünkösdi rózsát.
Jó legény, jó leány Vigan ünnepelhetsz,
Templom után estig örömmel röpdühetsz.
Jó leány, jól megfogd a lovad kantárját,
Hogy pünkösdi táncban Bú ne szegje szárnyát.*”

(Sebestyén Gy. 1905. 138.)

A fenti pünkösdi lovasjáték emléke az 1970-es években Acsalagon még élt. Akkor jegyeztem le Bendes Józseftől az ünnephez kötődő dalt is.

A Szent Iván-napi tűzgráshoz kapcsolódó szöveget a kutatók szintén ismerhetik Pollák Miksa gyűjtéséből.

A *Szélről legeljetelek...* kezdetű dal közismert a Rábaközben. A néptánc, a dus dallama fülbeccsengő. Pollák gyűjtése, a kútba esés motívuma egy gyermekjátékba ágyazott szöveg. Jó lenne tudni, hogy a „*szili kút, szanyi kút*” után miért hiányzik a „*szentandrászi, sobri kút*”. Talán a *szanyidus* tánc ebből a részletből nőtt ki?

Erdélyi János egyik gyűjtése került a kezembe. Második kötetének egy népdala az alábbi szöveggel olvasható:

„ <i>Rába mellett mi történt,</i>	<i>A vánkosa szövetlen,</i>
<i>Lány kérette a legényt,</i>	<i>A párnája töltetlen,</i>
<i>De a legény szabódik,</i>	<i>Fonalát most fontolja,</i>
<i>Nem mehet el tavaszig.</i>	<i>S még a récén a tolla.”</i>

(Ortutay Gy.–Katona I. 1975. I. 567.)

Bartók Béla a gyűjtőútjainak kezdetén, 1906-ban járt a Rábaközben. Három települést: Bogyoszlót, Szilárskányt és Jobaházát kereste fel népdalgyűjtési szándékkal. 37 dalt gyűjtött, főként Jobaházán. Ezek közül, valószínűleg a dallamosságuknak köszönhetően, a *Kisgartában végigmenni nem merek...*, a *Jobaházi utcába...* és a *Csornai Hajas Gyula út...* kezdetű népdalok nyerek el napjainkban is a dalosok és a hallgatóság tetszését.

Barsi Ernő főiskolai tanárnak köszönhető, hogy Bartók rábaközi gyűjtése ismertté és közkinccsé vált. 1971-ben annak járt utána, hogy egyáltalán ismernek-e Bartók gyűjtésű népdalokat. Végigjárva a falut, azt tapasztalta, hogy az idősebbek néhány dalra emlékeznek, noha az utóbbi években megcsappantak az éneklési alkalmak. A tanár úr kezdeményezte, hogy Bartók emlékét márványtáblán örökítsék meg Jobaházán. Rendezvényeken

a tanítóképzős diákok, énekkarok adtak egymásnak találkozót. Egy alkalommal Bartók Béla fia is jelen volt az ünnepségen. Arra kell törekednünk, hogy folyamatosan életre hívjuk Bartók emlékét! Meg kell jegyezni, hogy itt, a korán polgárisodott nyugati végeken, a „magyarnótás tengerben” már évtizedekkel ezelőtt megkopott és hanyatlik a népzene, noha kitüntetett alkalmakkor a média kalauzol bennünket a népi-nemzeti kultúra értékeinek útján.

Kodály Zoltán rábaközi tevékenységéről kevés ismeretünk van. Néhány pedagógus barátom elbeszélése nyomán győri és fertői személyes találkozások híre jutott el hozzám. Tanítóképzős kolléganóm és kortársai 1958 nyarán a fertői kastély udvarán szerepeltek a kórustalálkozón. A közös kórust Kodály vezényelte. A kórustagok dedikálást kértek a mestertől, de csak azok részesültek ebben, akik leénekeltek a kottát. Tanulságos eset. (Egy dedikációt féltve őrzök. Ajándékképpen kaptam, és nagy becsben tartom.)

Kodály Zoltánné Sándor Emma Csornán gyűjtött néhány gyermekjátékkal gazdagította a népzenei adattárát. 1921-ben jegyezte le a *Nánináni rokonom téged hívlak táncba* kezdetű énekes gyermekjátékot. Ugyanakkor került látókörébe a következő karácsonyi köszöntő is:

Ifj. Bartók Béla (középen) Jobaházán Barsi Ernő (balról) és Horváth Győző (jobbról) társaságában

„Nagy karácsony éjszaka, Örüljetek, örvendjetek,
a kis Jézus ma született! Hát ez micsoda?
Nem láttam soha. A kis Jézus született a jászolba.”

(Magyar Népzene Tára II. 440. sz. dal, gyűjtötte: Kodály Zoltánné)

Szintén Csornán fedezte fel a *Rétibe és Kapiba...* kezdetű énekes játékot:

„Rétibe és Kapiba nagy fűbe jár a liba,
Mond meg édes gunárom: lesz-e zsiba a nyáron?
Lessz, lessz, haja fene meg nem esz.”

(Magyar Népzene Tára I. 873. sz. dal, gyűjtötte: Kodály Zoltánné)

Veress Sándor az 1930-as évek közepén Bartók kérésére járt gyűjtőúton, többek között a Rábaközben is. 1934-ben Bányogon 13, Rábaszováton 11, 1935-ben Szanyban és Vincéfőpusztán 68, 1937-ben Vágon 4 népdalt gyűjtött.

Vargyas Lajos 1937-ben Jobaházán járva jegyezte le a *Nem messze van, nem messze van a szeretőm lakása...* kezdetű népdalt. Második versszaka azzal zárul, hogy a titkos szerelem nehéz viselése milyen áldozatot követel. Bizony, az érzelmek kifejezésének módjai, lehető-

ségei közül kitüntetett helye van a dalnak, a zenének. Íme a példa, amelyről a fentiekben szóltam:

*„Csak titokban, csak titokban akartalak szeretni,
De kikellett, de kikellett annak világosulni,
Megtudta az édesanyám, hogy én téged szeretlek,
Kihajtatott a faluból, hogy el ne vehesselek.”*

Az eddigiekben olyan népzene kutatók munkásságáról esett szó, akik tevékenységükkel átöleltek egy évszázadot. Kissé más jellegű az a kör, amelyben azok foglalnak helyet, akik személyes kötődésük révén kapcsolhatók a Rábaközhez. Néhányukat meg kell említeni.

Kerényi György Csornán született 1902-ben. Fiatalon Győrhez kötötte zenei munkássága, Budapesten pedig a zenetudomány különböző területeit művelte. Szerkesztő és zeneszerző. Csornán zeneiskolát neveztek el róla. A szanyi születésű Kokas Klára a zenepszichológia világszerte ismert professzora. Szanyban is több alkalommal tartott előadást a zeneterápia témakörében. Édesapja, Kokas Kálmán karnagy a szanyi Bokréta alapítója volt. Rábakecöli születésű volt a neves karnagy és zeneszerző, Pődör Béla.

A színhagyomány mellett a sokáig méltatlanul elfeledett kéziratok emlékeire szeretném a figyelmet felhívni.

A Rábaközben, főként a férfiak körében, gyakran találhatunk kéziratok dalos füzeteket. Egyesek igényesebbek, keménykötésűek, zsebben hordhatók, míg mások egyszerű iskolás füzetek voltak. Néhány rábaközi legény kézírataiból származó dalt adok közre.

A családi emlékek között őrzik a dédapa, Princes Pál katona által egy füzetbe leírt dalokat és verseket. Az 1848 decemberében lejegyzett események mellett Bécsben, fogságban született versek és dalszövegek olvashatók a füzetben. A katonaélet, a rabság, a felesége és Katica lánya került a középpontba. Két népdalrészlet kiemelésével kívánom szemléltetni a variánsokat:

*„A soproni réztoronyba
Kilencet ütött az óra,
Nem ütött az nekem jóra
Máris ki vagyok maradvá.”*

(Barsi E. 1982. 77.)

*„A beledi nagy toronyba
Kilencet ütött az óra,
Nem ütött az nekem jóra
Áll a babám kézfogója.”*

(Princes Pál vicai katona dalosfüzete)

A két szöveg hasonló, pedig az egyik a katonasorsról, míg a másik az elvesztett szerelemről szól.

A következő füzet nagy utat tett meg. Megsárgult lapjain egy tanult ember keze nyomát láthatjuk. A latin imádságok mellett maradt még néhány oldal, amit szálkás betűkkel róttak tele.

Boszniai Dallok cím alatt olvashatók az okkupáció idején Boszniába vezényelt magyar hidász alábbi sorai:

*„Jött a levél hamarjába sebesen,
El kell menni Boszniába csendesen
Mert a királ hadserege hidászt vár
Hogy a hidat röktön verjük a Száván.”*

(A szerző tulajdona)

Aztán telt az idő, ajándékba kaptam egy régiséget, egy katonai obsitoslevelet. Kiderült, hogy a dőri obsitos és a Boszniába küldött hidász katona egy és ugyanazon személy. Néha a véletlennek is köszönhető, hogy a gyűjtés nem várt eredménnyel zárul.

Egy másik kéziratos füzetet a farádi Káplár Szabó József írt tele katonadalokkal. Huszárként szolgált 1883-ban „Köngréztben”. A rendkívül gazdag dalanyagot tartalmazó füzetet Katona Imréhez juttattam kutatásra, elemzésre. Az egyik ének szövege jó példa arra, hogy a tájnyelvi értékeket ugyanúgy meg kell becsülni, mint a zeneit. A magánhangzókra legyünk figyelemmel a következő dal esetében:

*„Sárgo lovam sárgo lovam sárgo
Csak azt mondják hogy a rozsám sárgo
Ha árvo is csak addig lesz árvo
Még az kard az oldalamat rárjo”*

A fiatalabb generáció egyik tagja, aki Sopronnémeti születésű volt, 1913 és 2000 között élt. Két füzetet töltött meg dalokkal. Nem vásárlás során jutott hozzá, hanem maga írta vagy másolta azokat. *Végigmentem a németi főutcán...* – ezzel kezdte az írást. Aztán ilyen dalok is előkerülnek a füzetekből:

*„Amerre én járok, még a fák is sírnak,
Gyöngye ágairól a levelek hullnak.
Hulljatok levelek, rejtsetek el engem,
Mert akit szeretek, mást szeret, nem engem.”*

Az ismerős népdal utolsó sora kiéneklé a bánatot, mert a szerelem nem talál viszonzásra.

Egy acsalagi parasztember, Bendes József fiatalon szintén teleírt egy füzetet dalokkal. Itt már több a magyar nóta, de akad közöttük néhány népdal is. Mivel személyes ismeretség alakult ki köztünk, sikerült Jóska bácsit rábírnom az éneklésre. Többször is felkerestem az értelmes parasztembert, aki élő legendárium volt. A dalokat felvettem magnetofonra.

Az 1960-as években egy felívelő időszak kezdődött. A lélektelen, sivár kultúra lassan kereste a kibontakozás csíráit. A kisközösségekben, a kulturális berkekben mutatkoztak az éledezés jelei. Ezt megelőzően került Győrbe Barsi Ernő főiskolai tanár, sokunk Ernő bácsija, néhányunknak több, példakép volt. Belénk oltotta a népzene szeretetét. Szenvedélyes népdalgyűjtőként ismertük, alkalmanként elkísértük a falusi emberek közé.

1967-ben meghívtam Soborra, ahol tanítottam, sőt, már akkor gyűjtöttem is. A gyűjtött zenei anyagot egy kiadványba készítette elő, amelyet *Daloló Rábaköz* címmel 1970-ben ki is adtak. Ernő bácsi gyűjtése mellett néhány fiatal tanár, Váray László és magam, Horváth Győző gyűjteményeiből is néhány népdal bekerült a könyvbe.

A népszerű könyvecske után, 1984-ben jelent meg második bővített kiadásban, a harmadik terjedelmes kiadás 2009-ben látott napvilágot. Igény volt az említett kottás könyvekre,

hiszen az 1970-es évek elején elindult a Röpülj páva-mozgalom, és ennek hatására sorra alakultak a pávakörök.

1973-ban kiadásra került a *Rábapatonna hagyományai*ból című daloskönyv Barsi Ernő gondozásában. A tanár úr folytatta a gyűjtést, amelynek eredményeként újabb könyvek születtek. A *Népzenei hagyományok Csornán* című kötet 2011-ben került ki a nyomdából.

Pályatársa, Timaffy László 1991-ben rukkolt ki *A Rábaköz és a Hanság* című kötettel. A földrajzi és a mezőgazdasági témák mellé felsorakoztatta a helyi népzenei anyagot is.

A kapuvári népzene kutatásában és tolmácsolásában Sárközi György tanár ért el eredményeket. Horváth Győző tanár 2002-ben a *Rábaközi néphagyomány*, majd 2017-ben a *Népzenei barangolás a Rábaközben* című könyveivel lépett a nyilvánosság elé.

A következőkben a rábaközi népzenei örökség néhány sajátosságát szeretném kiemelni.

Tájegységünk rendkívül gazdag az énekes-táncos népi gyermekjátékokban. Elődeink gyermekkorukban, tavasszal még énekszóval köszöntötték az érkező gólyákat. A leányok körjátékot játszottak, a fiúgyerekek nádból sípot faragtak.

A népes gyermekserег boldogan alávetette magát a játékszabályoknak. A közösségekben formálódott a gyermek személyisége.

NÉPI ÉNEKES-TÁNCOS GYERMEKJÁTÉKOK

Barsi Ernővel indultunk a hagyományőrzéséről híres Rába menti faluba, Soborra. A 73 éves Kovács Gáspárné 80 énekes gyermekjátékkal örvendeztetett meg bennünket. A lánya 25, az unokája pedig már csak 6 énekes-táncos játékot ismert, utóbbi azokat is a helyi óvodában tanulta. Mi történt, hogy három generáció alatt így megfogyatkozott a játékismeret? Valószínű, hogy az életmódváltozás, a közösségek fellazulása stb. vezetett a népi kultúra fokozatos és látványos elgyengüléséhez. Ha a gyűjtők nem figyeltek volna fel, akkor az örökségünk jóval szegényebb lenne.

A következő példákat hozom fel hazánk északnyugati szegletének, azon belül a Rábaköznek énekes-táncos gyermekjátékaiból.

*„Hamu ruha, vászon pintő,
Köll neki a fehéritő, köll neki a fehéritő.”*
(Horváth Gy. 2012. 220.)

A Rába mentén ruhamosás közben énekeltek a sobori asszonyok. A kisleányok kezüket dörzsölve, énekelve utánozták a felnőttek munkáját, mozgását.

*„Ösztökélek, szántok,
Vetek, boronálok.”*
(Horváth Gy. 2012. 204.)

Fiúgyermek a felnőttek mezei munkáját utánzó játéka Bogyoszlón.

*„Jár a malom kiti-kati, A sok buzát megőröli,
Éjjel, nappal csak azt mondja, Kiti, kati, kiti, kati, katt.*

*Esik az eső, habzik a mező,
Kihajtják a libuskákat, fehérlábú Mariskákat,*

Ez a kutya gazda, nem néz a napra, csak a szép lányokra.”
(Horváth Gy. 2012. 211.)

„Híd alatt, pad alatt kőkorsó, Nem vagyok én fajankó,
Hanem Isten kovácsa, Szent Pál lovát patkolom,
Arany szeggel szegelem, Vaspálcával kongatom,
Kon-kon-kongasd ki, Ezt a kislányt pördítsd ki!”
(Horváth Gy. 2012. 214.)

Korsóval jár a körön belül egy lány. Eközben a kört alkotó lányok a dal ritmusára változva a kezükkel ütik az öklüket.

RÁBAKÖZI NÉPDALOK

„Szerelem, szerelem, Átkozott szerelem,
Mért nem virágoztál minden fa tetején.

2. Minden fa tetején, Minden ág levelén,
Hadd szakasztott volna minden szegény legény.”
(Barsi E. 2009. 125.)

„Ezért a kislányért de sokat szenvedtem,
Rábából a vizet kalánnal kimertem,
Rába fenekéből apró gyöngyöt szedtem,
Galambom fejére gyöngy bokrétát tette.

2. Angyalom, Juliskám tedd fel a koszorút.
Mondd meg a cigánynak, húzzon egy szomorút,
Mond meg a cigánynak, húzza a nótámat,
Én meg kiforgatom, a kedves Juliskámat.”
(Barsi E. 2009. 138.)

„Irem, irem, fehér irem, Csak egy asszony az irigyem.
Az is azért az irigyem, Hogy a lányát nem szeretem.

2. Három éle van a sásnak, Szebb szeretőm van, mint másnak.
Ha az ollan szép nem volna, A szivem is meghasadna.”
(Barsi E. 2009. 141.)

„A Rábának mindkét partja de sáros,
Közepébe seje haj, fehér hattyú leszállott.
Az is azért seje haj, szállott a közepébe,
Hogy a párját kicsalja a szélére.

2. Végigmegyek a kis sobri gyöngyutcán
Betekintek seje haj, a kisangyalom ablakán.
Éppen akkor seje haj vetette be az ágyát,

Gyöngyharmattal öntözte a subáját.”
(Barsi E. 2009. 147.)

„Elment a szeretőm Idegen országba,
Csak azt levelezi, Menjek el utána.

2. Menjen el a fene Idegen országba,
Inkább meggyászolom Háromféle gyászba.

3. Pénteken pirosba, Szombaton fehérbe,
Vasárnap délután Tiszta feketébe.”
(Barsi E. 2009. 159.)

„Muzsika szól hangosan, talpam alá csinosan,
Kérem alázatosan násznagy uraimékat,
Eresszék ki karomra, egy pár táncfordulóra,
Nyoszoló asszonyunkat.”
(Barsi E. 2009. 167.)

„Hej, haj, a farádibíró udvarába’
Megbotlott a kis pej lovam lába.
Talán le is estem vóna róla,
Ha a bíró lánya szeretőm nem vóna.”
(Barsi E. 2009. 269.)

„Látod-e angyalom a mestergerendát?
Ha az kivirágzik, akkor gyüvök hozzád.
Tudod-e te kislány, ki lesz a te mátkád?
Aki a gádorba csóvállá a farkát.”
(Timaffy L. 1991. 17.)

JELES NAPOK, NÉPSZOKÁSOK

Bakterkiáltó:

„Nyolcat ütött már az óra, ember vigyázz ezen szóra,
Holnap már új évet érünk, Isten, ha meghagyja érnünk.
Dicső hála Istennek, az új esztendőben.”
(Horváth Gy. 2012. 244.)

Balázsjárás:

„Emlékezzünk Szent Balázsrul, hogy ma vagyon napja,
Többször is, hogy megírhessük, az Úristen adja.
Kérjük ajándékát, nyújtsa szent áldását,
Mindnyájunktól távoztassa torkunknak fájását.”
(Horváth Gy. 2012. 251.)

Törökbaszás:

„A pünkösdi rózsza, kihajlott az útra,
Hajlítsd ki, pördítsd ki ezt a piros rózsát.
Szedd fel, szedd fel te kislány,
Köss belőle bokrétát,
Ennek a legénynek dugd a süvegébe!
Verbuválnak, tarka tikom tojta, szent-györgy virág hozta,
Elhozta az Isten piros pünkösdi napját,
Mi is meghordozzuk szegény törökbasát.”
(Horváth Gy. 2012. 122.)

Lucázás:

„Luca, Luca kitty, kotty,
Hej rege rajta,
Jobb ez a gazda, mint a másik gazda,
Hat ökörrel, hat lóval,
Kilenc borgyas tehénnel,
Aranyos kis ekével.
Hej, rege rajta, jobb ez a gazda, mint a másik gazda.”
(Horváth Gy. 2012. 256.)

Mendikálás:

„Mendika, mendika, Üres a tarisznya
Ha egy kicsit adnának, Meg se igen fogynának.”
(Barsi E. 2009. 229.)

A fenti népdalok, énekes-táncos népi gyermekjátékok és népszokások csupán ízelítőt adnak a Rábaköz egykori és mai hagyományvilágából.

Horváth Győző

Felhasznált irodalom. Barsi Ernő: Daloló Rábaköz. Győr, 1970; II.: Győr, 1984; III.: Győr, 2009; Uő.: Rábapatona hagyományából. Győr, 1973; Uő.: Bartók gyűjtötte népdalok a mai Jobaházán. Arrabona 1974. 165–187.; Uő.: Népzenei hagyományok Csornán. Győr, 2011; Horváth Győző: Luca-naptól pünkösdig. Csorna, 1991; Uő.: Rábaközi néphagyomány. Gyűjtőútjaim gyöngyszemei. Győr, 2012; Uő.: Népzenei barangolás a Rábaközben. Győr, 2017; Magyar Népzene Tára. I. Gyerekjátékok. Sajtó alá rendezte: Kerényi György. Budapest, 1951; Magyar Népzene Tára. II. Jeles napok. Sajtó alá rendezte: Kerényi György. Budapest, 1952; Ortutay Gyula–Katona Imre: Magyar népdalok. I–II. Budapest, 1975; Sárközi Rudolf: Harangoznak hajnóra. Kapuvári daloskönyv. Kapuvár, 1994; Sebestyén Gyula: Dunántúli gyűjtés. Magyar népköltési Gyűjtemény VIII. Budapest, 1905; Tátrai Zsuzsanna–Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások. Budapest, 1997; Timaffy László: Rábaköz és a Hanság. Győr, 1991.